1001 TÖRTÉNET

Anekdota-rejtvény készítő — tanári útmutató

Ez az eszköz egyetlen bemeneti szövegből — egy rövid, tanórai anekdotából és egy hozzá tartozó megoldás-mondatból — automatikusan generál kétféle, azonnal nyomtatható vagy kivetíthető rejtvényt: skandináv típusú keresztrejtvényt és szókereső rejtvényt. Mindkettő a te szabadon szerkeszthető szólistáidra (általános és korszakonkénti tantervi fogalmak) épül, így a rejtvény tartalma mindig a ténylegesen tanított anyaghoz igazodik.

> **EGY MONDATBAN**
> Nem helyettesíti a forráselemzést és a mélyebb gondolkodást igénylő feladatokat — gyors, motiváló, fogalom- és névrögzítő gyakorlóeszköz, bemelegítésre, ismétlésre vagy óra végi lezárásra.

1. Mire jó, milyen kompetenciákat fejleszt?

A rejtvény megoldása több, egymásra épülő kognitív lépést igényel, még akkor is, ha az egyes lépések önmagukban egyszerűek:

- Szövegértés és lényegkiemelés — a diáknak fel kell ismernie, melyik fogalom, név vagy dátum tartozik az adott meghatározáshoz, majd (szókeresőnél) a rejtvény végén a kimaradó betűkből össze kell raknia egy értelmes mondatot.
- Fogalmi és lexikai tudás rögzítése — a definíció → fogalom irányú felismerés (nem a megszokott fogalom → definíció irány) más típusú előhívást igényel, mint egy hagyományos felelés.
- Vizuális-térbeli feldolgozás — különösen a szókeresőnél: irányváltás, mintázatfelismerés, kitartó, szisztematikus keresés.
- Helyesírási és névalak-tudatosság — a szavakat pontosan, ékezethelyesen kell felismerni a rácsban.
- Önellenőrzés és kitartás — a diák saját maga látja, ha hibázott (rossz betű, nem stimmel a megfejtés), és javíthat, mielőtt kérne segítséget.

Fontos korlát: ez rögzítő-gyakorló, nem elemző-értelmező feladattípus. Multiperspektivikus forráselemzésre, érvelésre vagy okság-magyarázatra nem alkalmas — azt a meglévő nyomozói játékaid és forráselemző feladataid adják. A rejtvény inkább azt a fogalmi-lexikai alapot erősíti, amire ezek a mélyebb feladatok építenek.

2. Tippek órai felhasználáshoz

- Generáld le és nyomtasd ki előre— az órán így nem kell a technikára figyelni.
- Válaszd a korszakot a ténylegesen aznap tanított anyaghoz; a megoldás-mondat lehet a lecke egy kulcsmondata is, nem csak anekdota-összefoglaló.
- Párban oldva jobban működik, mint egyénileg — a diákok menet közben megbeszélik, miért az adott szó illik oda.
- Differenciálásra is jó: gyengébb csoportnak rövidebb megoldás-mondat és sűrűbb, kisebb rács; erősebb csoportnak hosszabb mondat, nehezebb korszak.
- Szókereső rejtvénynél érdemes hangsúlyozni: a meghatározások alapján kell megtalálni a szavakat, de a szavakhoz is lehet meghatározást keresni. Mindkét módszer elfogadható, de fontos, hogy mindig meglegyen mind a fogalom, mint a meghatározása. Nyomtatott változat esetén a meghatározás mellé írják oda a megoldás-szót.
- Ismétlő órán, dolgozat előtti bemelegítésként vagy óra végi lezárásként különösen jól működik — nem igényel hosszú magyarázatot.

Javasolt óravázlat — kb. 10 perces aktivitás

Idő	Tevékenység
0–1 perc	Kiosztás vagy kivetítés, rövid instrukció: mi a feladat, hogyan kell megoldani, mi lesz a megfejtés.
1–2 perc	Az anekdota elolvasása (ha szerepel a lapon) — ez ráhangolás, kontextust ad a fogalmakhoz.
2–8 perc	Önálló vagy páros megoldás. Járj körbe, figyeld, hol akadnak el — ez visszajelzés arra, mely fogalmak nem rögzültek eléggé.
8–10 perc	Közös ellenőrzés: 1-2 önként jelentkező felolvassa a megfejtés-mondatot, röviden megbeszélitek, melyik fogalom volt a legnehezebb megtalálni, és miért.

3. Biztonsági tanácsok — a csalás megelőzése

Fontos tudni: ez egy egyetlen fájlból álló, kliens-oldali (böngészőben futó) alkalmazás, nincs mögötte szerver. Az alábbi védelmek ezért mind csak elrettentő, "low-stake" jellegűek — egy technikailag jártas diák a forráskód megtekintésével elvileg megkerülheti őket. Erre a tevékenységre épp ezért nem érdemes osztályzatot alapozni.

> **MIT ÉRDEMES TENNED FELTÉTLENÜL**
> A fájlban cseréld le a TEACHER_PIN alapértékét (jelenleg 1234) egy csak általad ismert kódra, mielőtt a fájlt vagy a belőle publikált oldalt a diákok elé adod. Ez védi a "Nyomtatás — megoldókulcs" gombot.

- PIN-védett megoldókulcs: a "Nyomtatás — megoldókulcs" gomb PIN-kódot kér; helytelen vagy üres PIN esetén semmi nem jelenik meg.
- Fejlesztői eszköz / forráskód-megtekintés jelzése: ha valaki F12-t, Ctrl+Shift+I/J/C-t vagy Ctrl+U-t nyom, egy piros sáv jelenik meg a képernyőn, és ez bekerül a diák által beküldött vagy letöltött összesítőbe is — így utólag is látod, ha történt ilyen.
- Ami NEM észlelhető: ha valaki jobb klikk → "Forráskód megtekintése" menüponttal nyitja meg a kódot, vagy külön ablakban futtatja a fejlesztői eszközöket — ezt a böngésző nem adja át a lapnak.
- Gyakorlati javaslat: ha papíron oldatod meg a feladatot, ez a kérdés eleve nem merül fel. Ha digitálisan (pl. kivetített linken) oldatod meg, kérd be az e-mailes beküldést vagy a letöltött fájlt, és nézd meg benne a "Gyanús esemény" sort.
- A rejtvény tartalma (szavak, megfejtés) mindig a forráskódban van — ha a fájlt vagy a linket közvetlenül odaadod a diákoknak, technikailag bárki megnézheti. Célszerű csak a kinyomtatott feladatlapot vagy a kivetített képet megosztani, magát a fájlt/linket nem.
- Érdemes a diákok önfegyelmére, a rejtvényfejtés és megoldás élményére építeni, megértetni a diákokkal, hogy nem a megoldás önmaga a cél, hanem a folyamat, amelyen keresztül lépésenként eljutunk a megoldásig, miközben a korszak fogalmainak tartalmán gondolkodunk.